

ÜNLÜ DARALMASI

Türkçede “a – e” geniş ünlüleri ile biten fillere “-yor” eki getirildiğinde, fiilin sonundaki geniş ünlüler daralarak “ı – i – u – ü” dar ünlülerine dönüşür. Bu kurala ünlü daralması denir.

» bekle – yor → bekliyor

> Kaynaştırma harfi, “de-“ ve “ye-“ fiillerinde ünlü daralmasına sebep olur, fakat bu sözcükler dışındaki diğer sözcüklerde daralmaya sebep olmaz.

Örnek

» de – y – ecek → diyecek

» ye – y – ecek → yiyecek

KAYNAŞMA

Türkçede iki ünlü harf yan yana gelmez. Bu nedenle ünlü ile biten bir kelimenin sonuna ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde iki ünlünün arasına “n, s, ş, y” harflerinden biri getirilir. Bu harflere kaynaştırma harfi veya yardımcı ses; bu olaya ise kaynaşma veya kaynaştırma denir.

Kaynaştırma harflerini (yardımcı sesler) “YaŞaSın” olarak kodlayabiliriz.

Örnek

» kapı + a → kapıya

» iki + er → ikiye

» araba + ı → arabası

» pencere + in → pencerenin

ULAMA

Ünsüzle biten bir kelimedenden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiğinde iki kelime birbirine bağlanarak okunur. Bu kurala ulama denir.

Ulama sadece söyleyişte olur. Söyleme ve okuma sırasında sözcükler birbirine birleştirilir; ancak bu olay yazıda gösterilmez.

Örnek

» Tüm anlattıklarımı yanlış anlamışsın.

ALİŞTIRMA

***Aşağıdaki cümlelerde ünlü daralması olan kelimeleri bularak altını çiziniz.**

Olanları çok iyi anlıyor.

Saçlarını her gün tarıyor.

Camdan geleni geçeni gözlüyor.

Yuvarlak camı dikkatle inceliyor.

Bu sözleri bana söylüyor.

Sana verilen öğütlerin faydası olmayacağını biliyorum.

Orhan Hakalmaz sahnede türkü söylüyor.

Onun neden böyle davrandığını gayet iyi anlıyorum.

Olur olmaz her şeye gülüyorlardı.

Bebegin bir sıkıntısı var ki saatlerdir ağlıyor.

***Aşağıdaki cümlelerde kaynaşma olan kelimeleri bularak altını çiziniz.**

Herkesin hissesi kendisine verilmiş.

Bilal bu koyunu çok sevdiğini söyledi.

Bu masanın bir de sandalyesi olacaktı.

Ahmet bugün yine servisi kaçırmış.

Çocukların neşesi görülmeye değerdi doğrusu.

Akşamki oyunu beğenmeyen yoktu.

***Aşağıdaki cümlelerde ulama olan kelimeleri bularak altını çiziniz.**

Şimdi köyümün her tarafı yem yeşil olmuştur.

Bu gün akşama kadar yüz sayfa kitap okudum.

Siz merak etmeyin her şey yoluna girecektir.

Kitabın ismi bir türlü aklına gelmedi.

ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerde daralma ulama ve kaynaşma olan kelimeleri bularak uygun alana yazınız.

Yaz gelince barajların suyu çekiliyor.

Bu oyunu en az beşinci defa seyrediyorum.

Annem hepimize ikişer börek verdi.

Bazı insanlara nedense su içse yarıyor.

O adam bizden kesinlikle bir şeyler gizliyor.

Canbazın yaptığı gösteriler izleyenleri büyülüyor.

İstanbuldaki oğluna her ay harçlık gönderiyordu.

Altın yerine elması tercih ederim.

Bu genç adam da atalarının yolunu izliyordu.

Ali yolunu şaşırdığı için biraz gecikmiş.

Temmuz ayının çok sıcak olacağı söyleniyor.

Yaşadığı olayı olduğu gibi anlattı.

Güllerin kokusu buralara kadar geliyor.

Eline kitabını almış bahçede okuyor.

Daralma	Ulama	Kaynaşma
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

TEST

Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde yardımcı ses yoktur?

- A) Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.
- B) Adamın iyisi iş başında belli olur.
- C) İyi dost kara günde belli olur.
- D) Akılsız başın cezasını ayaklar çeker.

Aşağıdaki mısraların hangisinde ulama yoktur?

- A) Sultan Murat eydür, gelsin göreyim.
- B) Nice kahramandır ben de bileyim.
- C) Vezirlik isterse üç tuğ vereyim.
- D) Yiğitlere serdar oldu Genç Osman.

"Ayaklarımın ucunda uzanıp giden denize bakmaya doyamıyorum." cümlesinde "doyamıyorum" sözcüğündekine benzer bir ses olayı, aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisinde yoktur?

- A) Her akşam pembe dizi izliyor.
- B) Bizim için bu kadar yorulmasaydınız.
- C) Sana diyeceğim başka bir şey yok.
- D) Dolapta yiyecek bir şey kalmamış.

1. Kitap, insanlık tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır.
2. Medeniyetlerin kurulup gelişmesinde en önemli şey, bilgidir.
3. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi, o ülkede yaşayan insanların okumaya verdiği önemden anlaşılır.
4. Bir düşünür, "Dünyayı yönetenler kâğıt, mürekkep ve kalemdir." demiştir.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisinde kaynaştırma ünsüzü sayısı diğerlerinden fazladır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlü daralması vardır?

- A) Çantam sandığımdan daha da ağır oluyor.
- B) Alev'in kitabı Gönül'ünkinden güzel görünüyor.
- C) Bazı arkadaşlarımla olmaktan mutluyum.
- D) Bazıları benimle görüşmek istemiyor.